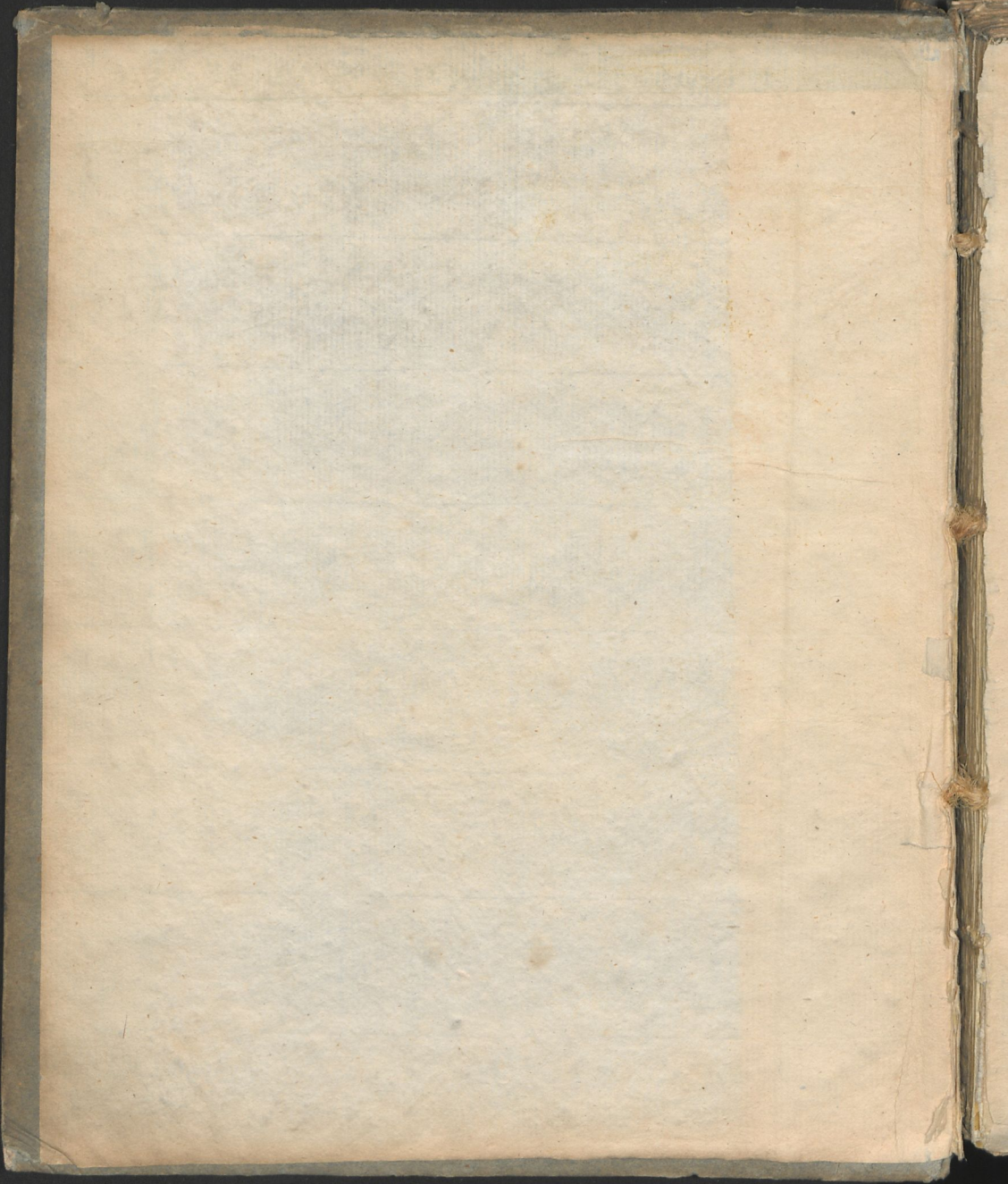

37

4
An Februm biliofarum, præsertim
epidemicarum causa in bile?

Q U A E S T I O

DISSERTATIONE INAUGURALI

P R A E S I D E

G. M. G A T T E N H O F,

P R O F. P. O.

IN ALMA ET ANTIQUISSIMA UNIVERSITATE
HEIDELBERGENSI

P R O

SUMMIS IN ARTE MEDICA HONORIBUS
INSTANTI JUBILAEO ACADEMICO CONSEQUENDIS

P R O P O S I T A

A

FRANCISCO PETRO SIEGEL,
HUTTENHEIMENSI,

MEDICINAE PRACTICO.

HEIDELBERGAE, DIE OCTOBRIS 1786.

EX OFFICINA JOANNIS BAPT. WIESEN, Universitatis Typographi.

Non nobis solum nati sumus, sed ortus nostri partem patriam, partem
parentes vindicant, partem amici; atque, ut placet Stoicis, quæ
in terris gignuntur, ad usum hominum omnia creari, homines
autem hominum causa esse generatos, ut ipsi inter se alii aliis
prodesse possint.

CICERO DE OFFIC. LIB. I.

Fac igitur, ut experiamur elegantiore esse te in medendo, quam in
dicendo: & cum diis benevolentibus opera tua sisas hunc nobis
sanum atque validum quam citissime.

A. GELLI NOCT. ATT. LIB. XVIII.

An Februm biliosarum causa in bile?

I.

Febris biliosa.

Febrium genus quoddam tum e continuarum, tum intermit-
tentium classe, a copiosa toties vel spontanea vel arte ex-
citata saburræ excretionem, biliosum vocant; quæ præcipuis dori-
bus, tum colore, tum insigni amaritudine, bili naturali, sed &
ejus corruptelis, colore vitellino, porraceo sive viridi, ærugi-
noso cum obscuro nigroque mixto, similis esse solet.

II.

Biliosæ corruptelæ causa.

Quæ quidem biliosæ corruptelæ genera aliis etiam morbis
communia, diversarum causarum latentium ingenium sequuntur:
Ita a mixto bili acido in intestinis copiosiori, colorem viridem,

A

&

& æruginosum ab acido fortiori repetit HUXHAM (a), item HOFFMANN (b) respondentibus etiam Cl. Virorum experimentis.

Bilem Isatodem, sive ex nigro viridescentem ab acido deducit TRALLES (c); Sed & vitellinam, colori naturali bilis adinerm a majori alcaliescentia (d). Sed viridem illum bilis colorem æque a putrido, Cl. Virorum observatis & experimentis circa hos colores institutis, probe illustrat SCHROEDERUS (e) & experimento WILLISH confirmat, quo bilis flava sua e cystide exempta, sub leni M. B. calore brevi virefcere, & demum instar atramenti nigerrima adparere visa est: sed putredinem quidem haud dubie fecer, major attenuatio, dissolutio simul juncta exhibet; qua eadem ratione vitellina bilis, si viscidior velur vitellum ovi, vel oleum tenax, uti sæpe adparer, ejcitur, haud alcaliescentiam auctam, sed coagulati incipientis indicia ferre videtur; uti spiritus nirri adfusus bili vervecinæ colorem mutavit in vitellinum cum levi effervescentia, bubula bilis spir. vitr. mixto in viridem massam, ab aceto in vitellinam mutata, visa sunt experimentis Cl. Virorum KALDSCHMIDII, BAGLIVII, BOHNII (f).

III.

(a) P. III. p. 67. 69.

(b) F. HOFFMANN Med. rat. syst. Tom. II. p. 104.

(c) Hist. chol. p. 211.

(d) L. c. p. 212.

(e) De alienata bilis qualitate.

(f) Circul. anat. p. 280.

III.

Turbæ nervosæ bilem alienantes.

Adeo contrariis omnino causis, sed & absconditis maxime ii bilis corruptæ colores nascuntur toties, ut merito hanc colorum speculationem subtiliorem vocet SYDENHAM (g). Nervosarum quippe turbarum ingens ea in colorum genera effectus conspirat, uti ab insolito motu corporis, rotatione (h) ventione in navi, rheda, in sanissimis ea biliosæ corruptionis genera toties evomuntur; Capite graviter percusso, idem sæpe obtinet; Solo adeo nervorum consensu, qui tam perpetuus est, ut omne capitis vultus vomitus insequi soleat (i).

Eadem toties hysterici vel hypochondriaci paroxysmi, qui solis spasmodicis nervosi generis adfectionibus alitur, facies est, & viridis vomitus causa. Infantibus sub difficiliore dentitionis opere, vel & aliis convulsionum causis, vomitus alvusque viridis haud causa semper accusanda, ut potiorum effectus rationem habeat (k). Ea ratione in phrenitide vomitus æruginosus, notante SWIETENIO (l). A fumma irati animi excandescencia, quæ potissimi-

A 2

mam

(g) P. 488. 497. 498.

(h) A rapido cunarum motu, in quas a sodalibus vi projectus puer, vertiginem tenebrosam, vomitus æruginosus adnotat v. SWIETEN. T. IV. p. 681.

(i) SCULTEUS jam adnotat, omnes fere capite vulneratos de oris amarore conqueri. ARMAM. Chir. p. 198. & HIP. jam in Coac. t. 500 bilis vomitum perniciosum habet, si cum febre & corporis resolutione jungitur. t. 507.

(k) V. SWIETEN T. II. p. 429.

(l) L. c. p. 599.

mam in nervosum systema vim habet, viridem & porraceam bilem vomitu ejectam, & in subito animi mœrore flavescere atque virescere vultum, frequenter se vidisse testatur LORRY (m); A doloribus eadem in nervos vi, torminosis, in adfectibus dysentericis, cholericis, in cephalalgia vehementiore (n), aliisque (o), similes effectus multiplici observatione constant. Pluribus hoc arg. profecutus est Cl. FRANCK in Orat. Gött. de larvis morborum biliosæ.

IV.

Inde vomitus biliosi varia prognostis in genere.

Atque iis quidem nervosæ adfectionis rationibus potissimum fundatur diversa februm prognostis, ut corruptæ bilis vomitus semper quid monstri denotare adnotet TORTI (p); ipseque ex momentis Hippocraticis pluribus illustrat PROSP. ALPINUS (q); Comitari plerumque peculiare symptomata nervosum, observat SCHROEDER (r), atque adeo febribus malignis, petechialibus, pesti ipsi, ac aliis mitioribus quidem exanthematicis febribus, cum quibusdam malignitatis indicibus notatis, similes vomitus junguntur,

---

(m) De melanch. & morb. melanch. p. 302.

(n) Adnotat HIPP. l. 11. de morb. Ed. Fœs. p. 466. insanæ indicium l. c. p. 468. it. Coac. 169. Symptoma vulneris & doloris accedentis habet Ep. L. V. p. 1166.

(o) A luxato cubitu, luxata maxilla meracæ bilis vomitiones adnotat HIPP. de articul.

(p) Ther. feb. p. 145.

(q) De præsig. vita & morte. p. 477.

(r) L. c. p. 17.

guntur; uti amaritiam oris, nauseam, lenes vomitus inter prima malignitatis phœnomena refert LUDWIGIUS (s).

V.

Corruptela biliosa causa obscura.

Verum obscurissima adhucdum eorum colorum bilis, qui febrem biliosam comitantur, ratio est, neque semper a dictis causis repetenda, nisi aut evidenter mere nervosæ, adfectionibus turbisque nervosis stipatæ aut maligniores fuerint. Neque alcaliscentia quidem major aut putrida indoles, quæ æstivis maxime caloribus bili reliquisque humoribus, evoluta magis & exaltato phlogisto, adeo semper cum dissolutione, infertur, satisfacere viderur, dum exundans quodam naturæ molimine in intestina deponitur, si præsertim varios morborum eorum epidemicorum gradus, modos, variasque solutiones contemplerur conferamusque, quas in Epidemiis annis 1771. & 72. & hoc anno primo Vere nostra in urbe & vicinia grassatis communis exhibuit Experientia; queis certe annis frigida pluviosaque ætates, quæ frugum frumentique fertilitati bonitatique plurimum obtuere, similibusque tempestas primi Veris hoc anno delicias depressit, tantis putredinis evectæ effectibus haud favere potuit, ut potius feriore & calidiore cœlo plurimum imminui & febris ferox malignitas & agrorum numerus videretur.

(s) Advers. P. I. p. 39.

IV.

Febris biliosa epidemica gradus varii.

Varios imprimis eorum morborum gradus, modosque considerare oportet. Alii officiis suis adhuc vacantes non nisi de singulari artuum lassitudine, adperitu prostrato, pressionis epigastricæ sensu, sicciratis in ore sensu, licet lingua humida existente, cum vaga phlogosi, intercurrentibus horroribus vexari, vomitibus spontaneis, diarrhœa, copiosam bilis saburram, velut excretionibus cholericis ejiciente, brevi & altero vix non die convalere. Aliis inter hæc symptomata febris in pulsu manifestior, linguaque alba mucagine obducta, qui ab emetico junctaque leni catharsi, brevi facileque sanitati opificiisque suis restituti sunt. Alios vagi, sæpe fixi artuum dolores rheumatici, alios simul tussis vehementior, plerumque cum sputis pituitosis copiosioribus aliisque catharrhi phœnomenis corripuit, dicta medendi methodo, ejecta vomitu ingenti mucii copia, cum bilis varia labe juncta, brevi alleviatis sanatosque, ut tota glandularum mucosarum series a ventriculo per totum œsophagi fauciumque tractum ad apicem linguæ usque disposita, copiosiore mucii secretionem scatere obducique videretur, nullumque nisi ab emesi, reperita sæpe, tussis remedium esset. Alii inter leniora hæc phœnomena neglecta primitus medendi methodo, vel a majori pagorum distantia, vel paupertate, vel parsimonia menses plures, anni dimidium vel vix non integrum traxere; donec perennante demum tussi cum sputis, anorexia continua, motibus febriculosis, sensimque ingravescente corporis viriumque consumptione, febris hæctica phthifosaque meru compulsi, opem medicam flagitarent, quibus
&

& ferius data evacuantia, emericaque aliquoties repetita subjuncto C. P. salutem attulere; Alios vero gravior hæc morbi vehementia inter pejora symptomata prostravit cum ingenti virium prolapſu, inquietudine, jactatione (t) ſomnis diu plane excuſſis (u) deliriis mox tacitis, mox ferocioribus interque symptomata pleurítica ac peripnevmonica, phrenitica aliquando, peſſimo quidem plerumque omine (v) mox rheumatica, artus majori tormento excruciantia, ut diurnas inter luſtas ſpeiſque ambiguae horrores ad tertium uſque ſeprenarium & ultra, morbi impetum fallaciasque traherent. Acceſſerunt ſæpiſſime exanthemata purpuracea, vel iis latiora cum puſtulis tamen minimis inſidentibus, ab aliquibus pro perechialibus habita, quæ mox comparentia, mox iterum evanida, ſtatum ægritudinis haud mutarunt, nec levaminis, nec noxæ majoris quidquam attulerunt; gravis plerisque auditus & plenaria vix non ſurditas (w). Funèſta iis potiſſimum, licet e magno

(t) Mali plerumque ominis habet SWIETEN. II. p. 199. it. PROSP. ALPIN. de praſ. vit. & mort. p. 71. 170. 173, niſi criſin antecedit p. 173. cum nauſea, vomituritione non timenda p. 174. maligna, dum interiora uruntur, exterioribus non admodum calidis p. 175. cum ſudore frigido p. 176.

(u) Pervigilium febrium nervolarum ſymptoma habet SELLE neue Beiträg. p. 79. chronicum latentis vitii in hepate, etiam adnotat LENTIN de aq. loc. CLAUSTH. p. 26.

(v) Quæ & pleraque a vitio abdominali SARCON. Epid. Neap. p. 568. in deliriis malignarum vehementioribus in ventriculo abſceſſus, tunica villoſa deſaſa ſeparata, macula gangrenofa inteſt. nihil ſingulare in cerebro detectum. Transact. IV. p. 229.

(w) Prognofin a ſurditate bonam & diſturnitatis indicium habet ROEDERER I. c. p. 136. conſentit LUDWIG. Adv. p. 38. Si abſque ſopore. In

magno ægrotantium numero paucioribus accidit, qui primis initiis, neglecta per emetica catharticaque cum acidis & C. P. combinata medela (x) sudoribus sibi consulendum putarunt; cum protractus ultra octiduum morbus tum majores plerumque difficultates periculaque tum ipsam necem inter clandestinas viscerum inflammationes gangrænasque cum meteorismo, abdominis tumore, respiratione celeriore (y), singultu (z) intulit; maxime dum chronica jamjam infirma valerudine, vel a senio vel morbis causisque aliis antegressis vires dejectæ morbo haud resistere satis possent. Quod Febris ingenium probe ac fusius in omnibus symptomatibus cautelisque descripsit Cl. BECKER Civitatis & Archisatrapie Heidelberg. Physicus (a), eamque nostram opellam largiorem supervacaneam reddidit.

VII.

In initio jam comitantem malam, altera vero periodo bonam adnotat SARGONE. l. c. P. II. p. 133. 134.

- (x) Exanthematicas febres vomitoria catharticaque exigere, licet nulla laburæ indicia sint, adnotat STOLL. rat. med. P. II. p. 163.
- (y) Quæ quidem symptomata toties a flatulenta intestinorum distentione, putredine generata nascuntur. Tissot de feb. bil. p. Sed & inter funesta alia symptomata status gangrænosi viscerum effectus.
- (z) Singultus sæpe ab inflammato hepate SWIETEN T. II. p. 266. T. III. p. 84. 123. a vitio hepatis, lienis, intestinorum a morte nigrescentium. BONNETUS sep. p. 39. 40. LIECTAUD Synop. p. 198.
- (a) Versuch eines kurzen medic. Unterrichts in der im Jahr 1786 herrschenden Krankheit für die Landwundärzte,

VII.

Termini varii.

Verum & varios earum febrium terminos effectusque notandos nobis sumimus. Crisis vix unquam quædam perfectior visa, sed lentis plerumque passibus, continuata cum antisepticiis leni catharsi, qua immensa & incredibilis saburræ biliosæ copia, mucò copioso mixta egeritur, aëre liberiore, quantum licuit, concesso, pulsus sensim magis naturalem accessit, vires erectæ, immensa sitis mitigata, somni tranquilli, cum sudoribus lenibus, continuis, adperitus magis evectus, starum naturalem reducere; quod in plerisque haud prius fere accidit, quam consumpta vix non omni pinguedine ac torositate (*b*), corpus in sceleton fere redactum videretur; id quod & tardiores reconvalescentiæ moras & difficiliorem plenariæ sanitatis restitutionem effecit. Sed & varia alia memoranda phœnomena effectusque, qui vel ad complendas successivas illas lyses concurrerent, vel a varia liquidorum morbi vi inducta degeneratione relictæ essent. Ita devicta quidem febre, recreatisque magis viribus, anorexia atque artuum lassitudo superstes, plurimum recuperandæ integritati obsuit, donec turgescens iterum materiæ indicia, licet exhaustæ illæ copiæ biliosæ viderentur, reperendum emericum poscerent, quo bilis demum æque copiosa, æque vitellina, æque porracca sub finem morbi

---

(*b*) In morbi initio subita extenuatio, præsertim in facie pessima habetur, ex momentis HIPPOCRAT. P. ALPINUS. p. 279. 280. HAMBERGER semiot. p. 156. BEZOLD progn. febr. p. 21. 22.

morbi ejiceretur. Aliis a superata febre varia artuum rheumata (c), sæpe molestissimis doloribus stipata, vagaque relicta, quæ & repetito pariter emetico, vesicatoriis cessere. Aliquibus supervenit scabies, aut pruritus saltem cutaneus, dies noctesque insomnes reddens. Ulcera clunium sphacelosa ad ossa fere penetrantia vidi feliciter curata, quæ vere metastatica cum insigni tunc tandem febris reliquorumque symptomatum levamine, mentisque majore serenitate reddita viderentur (d).

Eo in reconvalescentiæ statu, diuturnis adhuc tædiosisque luctis protracto, aphthæ demum in lingua totoque sæpe oris ambitu cum ptyalismo per plures dies tam copioso aliquando, ut salivationem mercurialem repræsentaret (e) erupere, lingua præfertim nimis rubicunda, humida (f); præfagiendæ; vere critica (g), ultimam eradicandæ morbi materiæ limam attulere, redeuntibus dein facile adpetitus coctionisque viribus, fame imo aucta naturæque in resarcienda humorum dispendia molimine sæpe singulari.

Mentis

(c) Dolores artuum criticos memorat ALPINUS. l. c. p. 140.

(d) Abscessus in femore, dorso, circa anum, qui a solo decubitu repeti solent, vitis nervosis malignarum adscribit WERLHOF de feb. p. 30. ROEDERER de morb. mucoso p. 54.

(e) Quem & morbis contagiosis familiarem observat ROEDERER de morbo mucoso p. 71. Plures salutaris in morbis ptyalismis observationes collegit RICHTERUS de nat. morborum per morbos victrice. p. 27. HUXHAM T. I. p. 175.

(f) Putredinis latentis indicium vel aphtharum imminentium habet FORDYCE. Faulfieber p. 69. 70.

(g) Aphthis sæpe crisin metastaticam sisti. conf. LUDWIG instit. clin. §. 740. SWIETEN T. III. p. 202.

Mentis relictus stupor, ad insaniam fere accedens in aliquibus, oedemata pedum consecuta, restitutis tandem viribus, ac solidarum partium instaurato robore sponte sub probis diætæ regulis dispulsa sensim evanuerunt. Urinæ ardor & quædam dysuria cum rariore quidem sedimento, alias critico, opis particulam in eliminando simul acri attulit (h).

VIII.

Contagii ratio & origo.

Eo in febris genere memorabile imprimis contagium est, quod nostro sub aëre montano, sub perpetua ventilatione, a directione montium fluminisque Nicari saluberrimo alias, rarissimum, neque epidemiis illis annorum 71. & 72. observatum, hoc hiemis ineuntisque Veris tempore manifestius adparuit; quo præteritis quidem hiemalibus mensibus sporadicum febris biliosæ nervosæque genus aliquibus in locis observaretur, nunc sub finem M. Martii & per Aprilem totas sensim familias prosterneret. Quod quidem fatum a gravissima illa anno 84. inundatione ad secundam contignationem ædium Nicaro propin quarum porrecta, relictaque cum fœtore quodam lacustri humiditate, necdum hætenus penitus absumpta, repetendum nequaquam visum est, tum a sequentium annorum salubritate, minorique ægrorum, licet minus favente æstatis anno 85. tempestate, pluviis frigidis horrida, observatorum numero; tum quod morbus ubique locorum urbis & in ædibus alias saluberrimis observaretur.

B 2

Inda-

(h) Urinæ difficultates criticas & salutare adnotat Hipp. L. Epid. I. p. Foes. 947.

Indagata accuratius ejus contagii origine id compertum, contagium illud inter puellas evidentius ortum duxisse, quæ scholas publicas Virginum Monialium Congreg. B. V. numero copiosæ, ducentæ & quadraginta circiter frequentarunt, quæ, animadversâ primum a Magistris suis ægritudine, proprios in lares dimissæ, sed quotidie numero auctæ, ut spatio decem dierum circiter 36 scholis emanere conspicerentur; unde sensim in rotas earum familias, inque ipsas Magistras Moniales reliquasque diffusum malum, sedecim successive lecto pari symptomatum facie adfixit, ut occludi scholæ ob Magistrarum defectum deberent, & aliquæ etiam diutius jam jam valetudinariæ, infirmiorisque constitutionis morti occumberent. Hinc inter Catholicos longe major ægrotantium numerus, nec Protestantium tamen exceptis familiis, quarum filia addiscendis operis fæmineis dicatæ eas scholas adierunt, uti copiosa observatione mihi constat.

IX.

Contagium extus adlatum.

Neque vero locorum, ubi numerosa proles comprehensa, angustia adscribi vitium potuit, quæ in tria cubicula satis ampla divisâ, aëri undequaque patent, licet ea febrium malignissimarum causa copiosa observatione constet; sed ea ædis constitutione, nunquam hætenus, persistente per complura lustra pro hoc instituendæ juventutis instituto, accuratisque Religiosarum curis, morbosæ constitutionis exemplum perinde ac in aliis scholis, constat.

Aliunde adeo huc translatum contagium omnino videtur, aut e pauperum familiis, quæ uno sæpe angustiore loco inter suppellecti-

pellectilis sorditiam hiemalium mensium inclementia cum numerosa saepe familia inclusa, tristia ea morborum semina excludit; licet & nostra haecenus experientia repugnet, cum & perpetuum hoc contagii genus, & febrium malignarum matricem alere deberet, quod & rarissimum nobis, & minime observatum haecenus; sed, quantum mihi multiplici eo in epidemiae genere observatione diariisque meis constat, puellae illae primum iis e scholis decubere, quarum quidem nullam mortuam novi, morbo dein in reliquam familiam successive transmigrante; aut quod maxime mihi probabile visum est, occasione ea illarum contagium fuit, qua Hospitali Catholicorum adnexa antiquissima fundatio (vocant die elende Herberg) pauperes quoscunque peregrinos advenas, cujuscunque religionis excipit, prandia coenamve parat, aegros vero prosequendo itineri ineptos, vel qui in viis aegri reperiuntur, allatos fovet, medicasque curas administrat; unde ab exteris illarum maxime contagium videtur, quo & plures eo in hospitali mortui, licet senes maxime & valetudinarii plerique; perinde ac exemplum novi ab una femina aegra in hospicio publico pernoctante, totum fere pagum haud procul hic dissitum, sensim eo febris genere correptum fuisse: Quae & altera forte ratio copiosioris inter Catholicos hujus febris epidemicae videtur.

Sed & probabilis maxime illorum opinio videtur illati a copiis militum Caesareorum, per strata montana (Bergstraf) ex Provinciis Brusselanicis redeuntibus contagii, cum praesertim hypocaustis copiosiores inclusi ac arctius custoditi, formati alvo in medio cloacis, ademptis singulorum caligis, ut pudore a defendendis nudato clune vexillis coercerentur, in stamine strato decumbere ac pernoctari cogentur, causa utriusque malignissimarum

februm genitrice, quam præsertim expertum est oppidum Heppenheimense, ut mortuo inter primos Medico Physico, sæt claro longiorique vita digno, simul ac Chirurgo copiosa funera, defertæ familiæ domusque inveniantur.

X.

An propriis bilis vitiis debeat.

Verum an earum februm causâ ipsâ in bile ponenda, quam tantis mirabilibusque copiis excernunt? Eo quanquam significatu, februmque biliosarum inducto nomine ingentia generi humano commoda satis manifesta constent, ut excussis priorum temporum theoriis, atque, cum febres exanthematicas, malignas fere quascunque comitarentur, rejecta medendi methodo alexipharmaca, sudorifera, millenis funesta, nunc evacuatoria illa per emetica catharticaque suis sub cautelis introducta millenos servet restituatque; Attamen quin propriis bilis corruptæ vitiis debeat, multa sunt, quæ oblectari videntur, imprimis tam enormis aliquando illius materiæ copia, quæ phænomenis suis quidem, amaritie viroreque exhaustum ipsum plane cistidis felleæ fundum exhiberet; Sed quam immane requiretur ad eas copias colligendas cistidis volumen, toti vix non abdomini æquiparandum! Vitiis certe calefcentium humorum, per massam humorum diffusis eliminandis hoc organo secretorio bilis, humoris nimirum analogi, uti communi fere œconomia animalis lege fit, Natura utitur, & saburram illam, potius biliformem dicendam, canale intestinorum excludit; inde & toties in malignis vomitus, ac diarrhææ spontaneæ criseos partem explent, sæpe totam morbi vim exsolvent, quæ naturæ molimina ars toties salutari eventu imita-

imitatur adsequiturque. Inde & eo in hepar vasaque huic secretionis adparatui destinata, decubitu minus felici, ab infarctu jam aliquo antiquo latente in hypochondriacis hysteris que, aut quacunque vel ab acrimonia vel copia ipsa, vel enervata vi virali latente causa, clandestinae hepatis inflammationes inferuntur, quae vel in gangraenam perniciosius in perniciem fati terminantur, vel scirrhosus infarctus relinquunt, toties morborum genere, praesertim hepatis epigastrici adfectu, cum perpetuo pressiois sensu, ructuum molesta copia, adpetitu hebescente, successivo corporis marcore, febriculae demum continuæ lentæ indiciis, post aliquot demum annos lenta calamitate funesto; Quod variis quibuscunque causis magna saepe doctissimaque indagine & ab hæmorrhoidum anomalis, inquisitis deductisque adscribitur; quod solo hoc fonte toties & natum est, & forum hæctenus, reliquamque symptomatum abdominalium a circulationis impedimentis nervorumque turbis seriem sustentat.

XI.

Miasma potius.

Sed hujus alcaliscentiæ fontem haud quidem e victu plebejo, cum præcipue plebem adfecerit morbus, lautioribus pepercerit mensis, deduxeris; qui vegetabilis potissimum, & ex ipso solano tuberoso in acidam acrimoniam pronior est; cui nec ipsius Coffeæ tenuiores potus, plebi adhuc familiares famulantur. Miasmatis singularis hic quædam vis videretur, quod debiliore corpore hauritur facilius (i), atque oleosum fluidarum solidarumque partium princi-

(i) MONRO de morb. castr. p. 7. F. HOFFMANN med. Syst. II. p. 112. au
geri

principium exfolvit, phlogiston incitato intestino motu potius, quam illo progressivo sanguinis, quem pulsus exhibet, exaltat, crasim naturalem sanguinis reliquorumque liquidorum, & ipsam solidarum partium texturam roburque, nervorum vim vitalem animaleque relaxat, & incipiente quodam putredinis gradu dissolvit; unde sufficiens alcaliescentiæ causa, quam superstes Naturæ virtus, organo biliario, cum bile, ejus veluti matrice, exterminare nititur; Inde tanta pinguedinis & torosi corporis consumptio, tanta virium spirituumque nervosorum e penu gelatinosi principii depauperato, jactura merito concluditur: Inde sanguinis fere totius consumpti observata extant (*k*). Inde acrium fortassis latentium alia genera evoluta, vel exaltato phlogisto copiosiore in exanthemata cutanea progerminant, aut tussis chronicas, aut rheumata, aut scabiem pruritusque cutaneum, aliosque ex metastasi quadam effectus relinquunt, qui impuro ramentum adhucdum primarum viarum fonte aluntur (*l*), necdum satis exhausto; inde sufficiente ejus saburræ excretionem facta, & febriculosi motus cessant, & bilis naturalis crasis officiaque in digestionis atque appetitus naturalis viribus concurrentia restituantur, corpusque viribus atque redeunte torositate animatur.

Tem-

---

geri per V. S. SCHREIBER de peste p. 9. Per prophylactica nimia SARGONE II. p. 75. 173. Venerem contagio favisse adnotat CHENOT de peste p. 231.

(*k*) BONNETUS Sep. III. p. 256. FISCHER de febr. mil. p. 34. SAGAR de morb. epid. p. 4.

(*l*) Exanthemata plerumque e primis vijs. HIRSCHEL Nebenstunden p. 170. STOLL rat. med. I. p. 44. In pleuritide nata neglecto evacuantium usu adnotat ZIMMERMANN. Febres exanthemáticas vomitoria, cathartica exigere, licet nulla evidentiā saburræ indicia sint, observat STOLL. l. c. II. p. 163.

Tempeſtas Anni 1785 a Menſe Septembri
ad eum 1786.

S e p t e m b . 1 7 8 5 .

Barometrum ſummum 28. p. 1. lin. dieb. 28. 29.

imum 27. p. 3½ l. die 25.

Thermometrum ſummum mane 16. merid. 28. die 13.

imum mane 7 dieb. ultimis. merid. 15. die 21.

Exceptis primis diebus calore æſtivo notatis ad diem 12 uſque, reliquis menſis nubilus, pluuiſus fere rotus & circa finem frigore aſterior. Venti circa finem ex occidente vehementiſſimi. Nec ſegeti favit adhuc in agris relictæ, nec vineis tardiore uvarum maturatione. Febres biliſæ ſporadicae, plus minus malignæ, diarrhææ torminoſæ, vix non epidemicae obſervantur.

O c t o b r .

Menſis totus nubilus, pluviis, tempeſtate frigidiore aſper, quæ & circa finem in pruinas frigusque glaciale abiit, dejecta omni vinearum ſpe

Barometr. ſummum 28. p. 1. lin.

imum 27. 7. lin.

Thermometr. ſummum mane 11. merid. 14.

imum mane 2. merid. 5.

N o v e m b r .

Menſis nubilus, pluuiſus. Aliqui dies 14 — 16 frigore glaciali notati, ſementi hiemali favens. Mutationes ſubita Barometri ſub finem notandæ, ſæpe ad 5 — 4 lineas.

C

Barom.

Barometr. summum 28. $1\frac{1}{2}$ lin. dieb. 10. 14to.
inum 27. die 30.

Thermometr. summum mane 9. primis diebus. merid. 12.
inum 0. $\frac{1}{2}$ mane. merid. 2. die 18vo.

D e c e m b r.

Barometr. summum 28. die 15.
inum 27. p. 2 & $\frac{1}{2}$ lin. circa finem mensis.

Thermometr. summum mane $5\frac{1}{2}$ merid. 6.
inum 0. 4. merid. 0. diebus ultimis.

Aura saris temperata, nullo singulari frigoris glacialis gradu, exceptis diebus ultimis, Nicaro glacie fluctuante, norata, nebula, pluviis nebulisque rariori nive aliquoties aspera.

Morborum ea hactenus facies sporadica continuat. Pluribus solo pressioni epigastricæ incommodo, cum amaritie oris, siccitatis sensu, ructibus, anorexia molesta, intercurrentibus horribus, vaga phlogosi, nec nisi rarius in insigniorem vehementiam febris acutæ, l. inflammatoricæ, l. nervosæ evecta; durat adfectio per hebdomades, imo mensem, haud sufficientibus catharticis stomachicisque, nisi emetico, sæpe etiam reperito, saburra biliosa tollatur.

J a n u a r i u s 1786.

Barometr. summum 28. p. $2\frac{1}{2}$ lin. diebus 21. 29. 30. 31.
inum 27. p. 1. lin. cum subita mutatione ad 7 lin.
dieb. 7. 16.

Thermometr. summum mane 7. & $\frac{1}{2}$ merid. 8. & $\frac{1}{2}$ in fine mensis.
inum mane 0. $7\frac{1}{2}$ merid. 0. 5.

Menfis

Menſis initium gravi frigore glaciali notatum cum Nicaro plerisque locis glacie conſtricto, atque vento Orientali vehementiſſimo acerrimo, die 6to ingruente; ſuceſſit aura temperatior cum pluviis, glaciem ſolventibus: Sereniores dies aliqui cum frigore glaciali leviore. Finem demum calor vernus temperavit.

Morborum eadem indoles bilioſa cardialgica, colica, magis rhevmatica, angina, in aliquibus bilioſa; ruſſis infantes corripuit, vix non ad convulſivam accedens, iisdem remediis emeticis, catharticis, veſicatoriis auſcultans.

F e b r u a r i u s .

Barometr. ſummum 28. p. 4. lin. die 14to. mutatio ſubita per aliquot dies a 7. l. ad 4. ſupra 28. altitudo raro nobis viſa.

imum 27. p. 4. lin. die nono.

Thermometr. ſummum mane $6\frac{1}{2}$ merid. 10.

imum mane 0. 5. merid. 0. $3\frac{1}{2}$.

Initia temperata, cum pluviis, nivibus, frigore levi glaciali, meridie ſæpe verna; circa finem, frigus acrius circa diem 23. 24. 25. cum glacie Nicari auſta, ventis vehementibus ex Occident. Septentr.

M a r t i u s .

Barometr. ſummum 27. p. 11 $\frac{1}{2}$ l. die 11mo.

imum 27. p. 1 $\frac{1}{2}$ l. die ſeptimo, mutationes ſubitæ Barometri.

Thermometr. ſummum mane $7\frac{1}{2}$ merid. $12\frac{1}{2}$.

imum 0. 6. 8. merid. 0. $1\frac{1}{2}$ dieb. 7. 8. 9. 10. 11.

Temperies verna initia tenuit, nives c. pluv. ſuceſſit frigus glaciali

ciale acrius & acerrimum haftenus die primo. Tepor cum pluviis, nives liquantibus, reliquos notavit dies.

Morbi biliosi nunc frequentiores, rhevmatismi, catarrhi, tusses cum l. sine febre, qui non nisi emericis catharticeis, sanguine saepe, si morbi gravitas venae sectiones exigeret, crustoso adparente, cessere. Sed & febris saepe pleuritidis, aut hepatidis specie, malignior nervosaeque comparuit, debiliori corporis constitutioni lethalis.

A p r i l i s.

Barometr. summum 28. p. 1 $\frac{1}{2}$ l. dieb. 13. 15.

imum 23. p. 1. l. die gno cum subita mutatione.

Thermometr. summum mane 13. a merid. 18. aliquibus dieb.
imum mane 4. a meridie 8.

Mensis initia verno calore amœna, non nisi nebulis matutinis, saepe vespertinis notata. Successere pluviae copiosae cum nubibus tonitruualibus, quae & novum frigus adspirarunt, saepe glaciale levius matutinum per aliquot dies cum ventis Orient. frigidis, aliquoties vehementibus, tellurem exsiccantibus. Plerique fere dies nubibus tonitruualibus, tonitruis longinquis, calore verno notatis.

Febris maligni nervosique generis, mox pleuritica mox rhevmatica, mox phrenitica crebrior incubuit, puellis imprimis & apud Catholicos frequentior. Phrenitica imprimis funesta visa.

M a j u s.

Barometr. summum 28. p. 1. l. 14. 25. 29.

imum 27. p. 4. l. die 10.

Ther.

Thermometr. summum mane 10. 15. aliquibus diebus 17. 26.
merid. 21. 23.

imum mane 9. merid. 8.

Tempeſtas verna plerumque ſolito frigidior, pluviis, nubi-
bus tonitruualibus, ventis ſeptrientionalibus aſpera. Dies ultimi a
23. calore æſtivo placidi.

Idem morborum ingenium bilioſum; malignitas vero & ner-
voſa indoles rarior, minusque lethalis, ſi in primis initiis ad mede-
lam emeticam catharticamque confugerint.

Variolæ alibi, in oppido leymen, epidemica, benignæ, in-
ter quas & nigreſcentes gangrenofasque maculas lethales vidi.

Junius.

Barometr. summum 28. p. $\frac{1}{2}$ l. primis diebus.

imum 27. p. 6. l. die romo.

Thermometr. summum mane 20. a merid. 24.

imum mane 12. merid. 15.

Calor æſtivus, æſtuansque cum ſumma telluris ariditate ini-
tia occupante, neque ſatis emendata ſuccedentibus gravibus toni-
truis cum imbris largis.

Julius.

Barometr. summum 28. p. 1. l. per dies aliquot.

imum 27. p. 7. lin.

Thermometr. summum mane 16 — 19. a merid. 20 — 25. ſub
ſole 27.

imum mane 10 a merid. 13.

Mensis vix non totus nubilus, crebris nubibus tonitruibus, pluviis frigidis asper, aura temperatior demum successit circa diem 23. calor etiam æstivus per aliquot dies ad finem usque.

Morborum eadem hucusque indoles biliosa, sæpe nervosa malignitate infesta, aliquibus etiam, neglectis præsertim initiis, lethalis; ea quoque tempestate humida frigidaque crebræ aliis diarrhææ largæ, aliquibus chronicæ, aliis torminosæ, fanguinolentæ, dysentericæ acciderunt.

A u g u s t u s.

Barometr. summum 27. p. II. 1. circa dies 7. 8. 9.
imum $6\frac{1}{2}$ lin.

Thermometr. summum mane 17. die 12. merid. 25. die II.
imum mane II. 12. merid. 15.

Tempestas eadem continuat nubila, pluviosa, frigida, exceptis aliquot diebus, queis meridies amœnior, calorque æstivus illuxit, sed tonitruis, nubibus ex septentrione, pluviis frigidis turbatus. Nebulæ siccæ *Höherauch*, matutinæ vespertinæque per aliquot dies notatæ.

Uvæ tardius & vix maturescentes vinearum spem deprimere videntur.

S e p t e m b.

Barometr. summum 28. p. 2. I. diebus 19no.

imum 27. p. 4. 1. die 14 cum vento vehementi.

Thermometr. summum mane 14. a merid. 21. die 3vo sub sole 28.

imum mane 8. a meridie 13.

Exce-

Exceptis diebus aliquibus, quæ calida meridies illuxit, tempestas mensis frigus horroresque hiemales cum ventis validis septentrionalibus, aut occidentalibus spirat. Summa telluris ariditas, humiditate a pluviis aliquoties accidentibus brevi per ventos consumpta. Arborum fructus copiosi, Vinearum spes dubia.

Rariores demum morbi per 2. menses ultimos; rarior saltem febris biliosa malignitas; rariora funera, plures molestiis adhuc epigastricis nulla tamen l. parva febriculosa phlogosi atque adpeditu haud penitus prostrato vexantur: sub finem plures diarrhææ torminosæ, cum tenesmo, non nisi mucum exprimente, indole adeo dysentericæ adfini corripere incipit, cui & ipecac. & rheum sufficit.

COROL-

COROLLARIA DIAETETICA.

- I. **H**omo ex fabrica corporis dentiumque dispositione animal omnivorum est, & inter rapacia ferocissimum, a quibusdam reputatur. GESNER phytogr.
- II. **V**ictus mere vegetabilis nutritioni non nisi robustiori corpori convenit: ab eo in debilioribus passionem hystericam SYDENHAM, adfectuum hydropicorum initia THEOPH. LOBB. vires imminutas in bajulis $\frac{1}{6}$ ponderis ex jejuni quadragesimali amissum ex act. A. R. Sc. RICHTERUS adnotant: degenerare in acidum, quod coctionem animalem destruit, observat PRINGLE. Fibras solvere & mollire, hinc ultra primas vias absque noxa haud eluctari adnotat MACBRIDE.
- III. **V**ictus ita vegetabilis ex pane atro duro, non fermentato LIVONUM corpora robusta nutrit constantius, & firmiora reddit, observante BERGMANNO. Obstructiones tamen viscerum inducere adnotat in suo per Sueciam itinere LINNAEUS.
- IV. **H**inc hypochondriacis & hystericis aliisque debilioris constitutionis nocivus.
- V. **S**emina frumenti humida, molliaque adhuc, horreis inuenta, nocentissima visa in Suecia (schwedisches Magazin) ex secale recenti in usus praemature adhibito, morbum epidemicum convulsivum (Krie-

(Kriebskrankheit) *inductum potius, recte censet HENSEL in Dänischen Responf. quam ex fecale cornuto dicto, quod astatibus pluviosis toties observatum, nullas noxas nostra in patria induxisse visum est, morbumque illum epidemicum nobis plane incognitum adhucdam reddidit. A frumento immaturo dysenteria in quibusdam regionibus Sueciæ endemia observata. Vid. VOGEL bibl.*

- VI. *Farina triticea glutine copioso scatet exp. BECCARI it. KESSELMAYERI, quod indoli vix non animali ex partibus animalium tendinosi, aponevroticis, cutaneis aliisque glutinosi adfinc. Hinc fermentatione satis dissolutum in pane inde parato, victui & nutritioni in debilibus optimum; Robustioribus nutritione nimia plethoram aliasque noxas inferre potest, in quibus secalino postponendus; absque fermentatione e contra in pulticulis, infantibus destinatis, in polentis, varioque cupediarum genere noxæ complures sunt in tumido infantum abdomine, viscerum infarctibus, atrophîa, quas ipse jam GALENUS, SWIETEN, aliique observarunt; hinc decocta panis aliis ptisanis recte præfert GORTERUS.*
- VII. *Hordeum & fecale per exp. nullam differentiam ratione principii glutinosi nutrientis exhibent; panem hinc præbent difficiliorem ob farinam minus fermentabilem. (ZÜCKERT.)*
- VIII. *Farina secales plurimum continet acoris, ut a ventriculo sensibiliore ferri non possit. (HALLER.) Inde & ab acido in largiore panis vilioris & continuato usu in infantibus rachitidem metuit ZIMMERMANN.*

- IX. *Panis avenaceus, hordaceus difficillima coctionis, non nisi robustioribus convenit.*
- X. *Panis e farina finissima haud optimus (JACQUIN) mixtorum fursurum tenuiorum utilitatem adnotat DES ESSART. SIEGWART. Priscis jam gentibus hinc notus, usurpatusque fursuraceus, athleticis olim communis, in Westphalia adhuc relictus, relictoque a peregrinante Gallo nomine Bonpournikel, firmando conservandoque hominum robori aptissimus; febres acutas, malignas, aut alios a plethora, phlogosi, ex acri imminentes morbos arceat. Populum Romanum per trecentos annos fursure tantum e frumento usum fuisse, VERRIUS apud PLINIUM testatur.*
- XI. *Victus e solo pane cum aqua, dissolutionem sanguinis scorbuticam induxisse visus. (PERCIVAL.)*
- XII. *Panis e fagopyro eandem cum secalino rationem habet (JACQUIN) ab usu tamen quotidiano Fagopyri & placentarum ex eo cum butyro fricarum scarlatinam endemiam, imo pandemiam in locis quibusdam Westphalicis describit FINCKE.*
- XIII. *Panis situ contracto corruptus (schimmlicht) vi septica pollet: uti & farina corrupta noxas ac febris malignae causam observat PRINGLE, it. HEBENSTREIT. RICHTERUS. HOME. Gangranam siccam a pane ex seminibus corruptis adnotat Acad. Suec.*
- XIV. *Fruventi carbunculati effectus in morbis abdominis & cutis adnotat TISSOT. Carbonem vero dicit granum majus intus materia nigra repletum, uti in Majis.*

XV. Pa-

XV. *Panis calidi adhuc, noxas refert LINNAEUS, quod salivam haud satis imbibat, emollientissimus, glutini magis saveat, dentibus inimicus sit.*

XVI. *Solanum tuberosum (Kartofflen) principio farinaceo constat, quod in farinam teneriorem, ipsum in amyllum verti potest, sano ventriculo haud officit, neque a familiari ejus usu ulla noxas, nisi ab abusu, exhibet.*

XVII. *Naturalis adeo appetitus, qui vox Naturæ est, victui vegetabili animale miscet, qui e gelatina animali, viribus corporis specificis elaborata, succum nutritium faciliorem præbet, sed nimis faciliusque alcalescens ab acido vegetabili mitescit, aut est ob majorem vim septicam juxta exp. PRINGLEI (LINNAEUS), quæ ad majorem citioremque resolutionem confert.*

XVIII. *Hinc absque pane victus carniùm, pisciumque febris malignæ causâ. (HOME) absque vino. (HUXHAM, PRINGLE.)*

XIX. *Sed est victus nimis tenuis, jurulentus debiliori corpori nocivus, cui sicior magis convenit (LUDWIGIUS) victusque nimis facilis nutritionem haud firmam præstat (ZÜCKERT.)*

XX. *In carne a gelatina animali jam adsimilata alimenti plurimum, licet diutius præ oleribus in ventriculo morentur (HALLER.) Hinc plethoræ ejusque effectibus favet, atque qui cibo animali copiosiore utuntur, largiores venæsectiones ferunt, uti Galli. (F. HOFFMANN.)*

XXI. *Sed animalia, retento sanguine, occisa citius putrescunt, hinc prohibita a Moſe. Pro hospitalibus carnes magis sanguine exhaustas exigit PERCIVAL.*

XXII. *Vitū animali ſolo homines brutaque ferociora reddi, miſcere vegetabili GAUBIUS adnotat. Laute nutritis febres maligniores & periculoſiores, recte cenſet LUDWIG. Hinc & animalia carnivora minus longava.*

XXIII. *Sal ammoniacale in omni carne minus metuendum in recentiore, in putreſcente, deſtructo acido, volatile redditur. (ZÜCKERT.)*

XXIV. *Gelatinae animalis diverſa in diverſis proportio ratione aetatis, ſexus, pabuli, proceritatis corporis eſt, ut copioſior in junioribus ſit, in ſenioribus minus copioſa, & in glutinoſum principium ventriculo ſape inſuperabile, degenerans. Hinc juniora animalia optima, ſed lympham illam gelatinoſam præbent facile diſſipabilem, nec robuſto, exercitatoque corpori convenientem, cui vetuſtiora procerioraque a copioſiore glutinoſa gelatina magis profunt.*

XXV. *Sed quavis recens maſtati animalis caro minus ſalubris, minusque coctione molleſcit; ſed diverſo, quo aëri exponitur, tempore eget, quo ſpontanea quadam reſolutione fibrarum carnearum, licet nutritionem haud præſent, coheſio molleſcat.*

XXVI. *Verum & gelatina hæc pro diverſitate pabuli variat, ut in mere herbivoris acido, necdum plane adſimilato, ſcateat, nec in febribus juſculorum variis modis, acido præterea addito, conditis adeo timen-*

timenda; in carnis vero infectisque viventibus, uti in vario avium genere, magis calefcit, diathesinque humorum abusu putridam inducit.

XXVII. *Quod idem in carnis obtinet salitis, & cum sale suo semiputrefactis; unde scorbutum adnotant HUXHAM, HALLER, HOME, vel & pro vario præparationis modo, uti carnes butyro frictæ, affatæ, magis in putredinem tendunt. (ZIMMERMANN.) Aut a motu nimio, cujus iidem ac febris effectus sunt, in venationibus; inde & carnes animalium, aviumque ferarum tum a motu majore, tum quod cum sanguine suo comedantur, magis calefcunt (CULLEN.)*

XXVIII. *Cibi moderati simplicis summa commoda; victus, quo simplicior, eo magis naturalis, & ad longævitatem disponens; quo magis compositus & aromaticus, eo magis medicamentosus. Corpora debilitata reddidisse ab eo tempore, quo comperta & acquisita India adnotat TISSOT.*

XXIX. *Alimentum ut probum sit, debet esse blandum; salis tamen aditi debita portio ad faciliorem resolutionem confert. Mollius tamen ac farulentum copiosius nocivum potius, corporisque solidanti fabricam debilitat, effæminat. Siccus cum motu corporis magis ad firmiorem nutritionem servit.*

XXX. *Verum & alimenta pro diverso temperamento diversa sunt, ut nullum absolute bonum, nec absolute malum dici possit; atque uti animalibus specifica quadam vis digestionis est, ut v. g. herborum*

vora carnem indigestam, soluta vegetabilia in exp. exhibuere (med. Commentarien T. V.) carnivora vegetabilia relinquunt; ita & in homine diversa illa vis videtur, ut, quæ uni conferunt, alteri noceant, atque debiliores sæpe cibos solidiores, digestuque difficiliore melius ferant aliis, qui robustiore corpore gaudent.

XXXI. Macilentæ carnes omnes, morbum quemcumque animalis significant. (HEBENSTREIT anthrop.)

XXXII. Pecorum morbosorum caro in cute furunculos, carbunculos, adf. scabiosos, lichenes, alios adf. cutaneos, febres petechiales eryspelata, abscessus produxisse visa. (conf. Strankf, med. Wochenblatt anno 1785.)

XXXIII. Caro columbarum juniorum facilis digestionis, magis cæterum a motu alcalescens. (CULLEN.)

XXXIV. Caro caprina densa, acris, & pravi succ. (ZÜCKERT) capra morbosum animal a VV. habita. (RICHTER.)

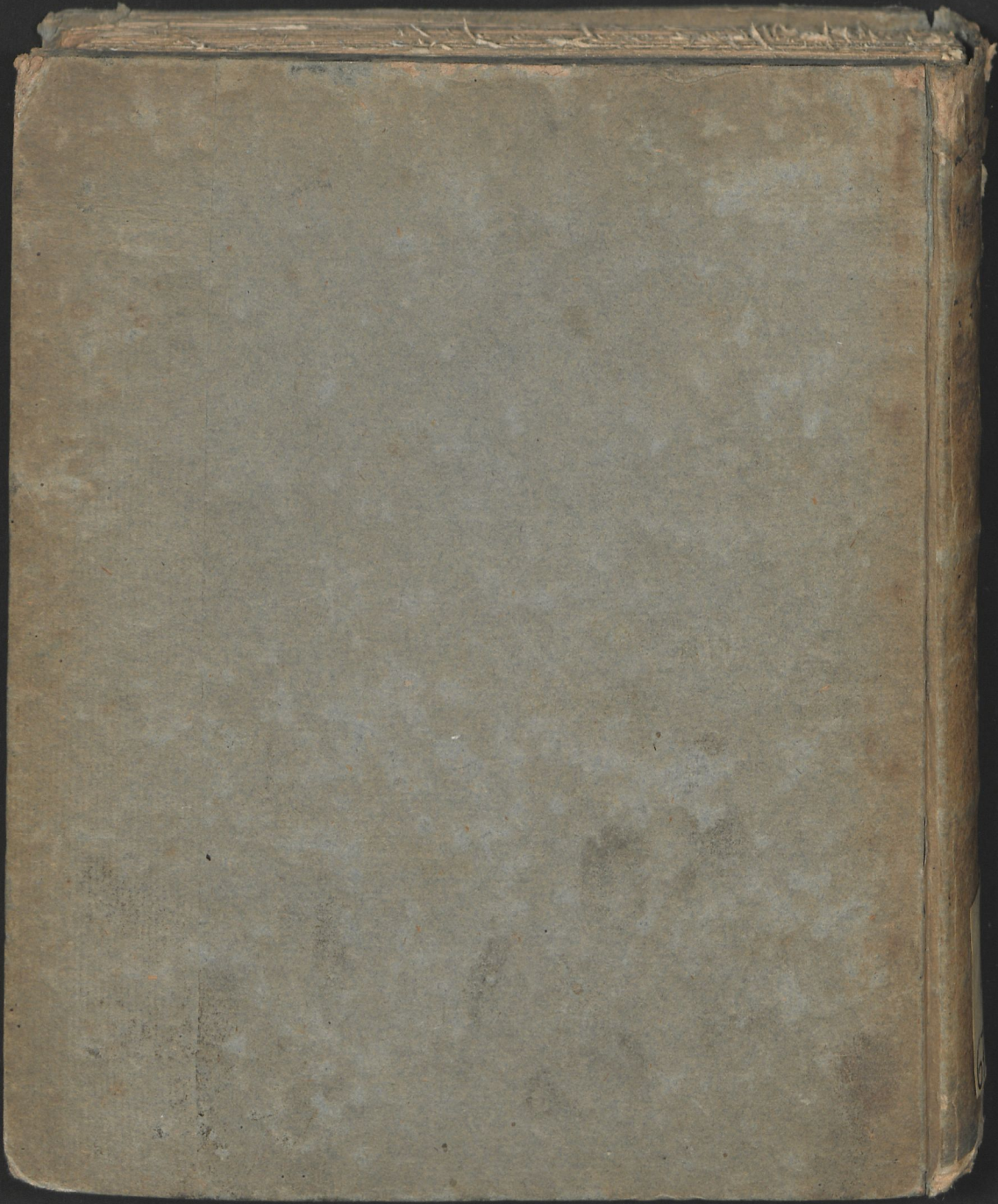
XXXV. Verveces sæpe ulceribus pulmonum laborant. Quarum carnes morbos epidemicos aliquando generent. (HEBENSTREIT.)

XXXVI. Caro vervecina glutini spontaneo favet, uti caro suilla; inde caro porcorum domesticorum insalubrior, quam ferorum. (UNZER. ZIMMERMANN.) Pinguedo maxime nociva, quæ & diutissime in ventriculo juxta exp. moratur, & acrimoniam rancidam inducit.

XXXVII. Carnes salite molliores, sed simul fumigata tenaciores; perna juniorum porcorum probe præparata, nisi nimio sale scateant, vires ventriculi animant, sæpe carne bovilla meliores facilioresque.

4

An Februm biliofarum, præsertim
epidemicarum causa in bile?

QUAESTIO
DISSERTATIONE INAUGURALI
PRAESIDE
G. M. GATTENHOF,
PROF. P. O.
IN ALMA ET ANTIQUISSIMA UNIVERSITATE
HEIDELBERGENSI
PRO
SUMMIS IN ARTE MEDICA HONORIBUS
INSTANTI JUBILAEO ACADEMICO CONSEQUENDIS
PROPOSITA
A
FRANCISCO PETRO SIEGEL,
HUTTENHEIMENSI,
MEDICINAE PRACTICO.
HEIDELBERGAE, DIE OCTOBRIS 1786.

EX OFFICINA JOANNIS BAPT. WIESEN, Universitatis Typographi.